

Seija Somerpalo 2017

LAPSUUSMUISTELMIANI 1940- JA 1950-LUVUN TURUSTA

Olen asunut lapsuuteni Kerttulin alueella, Pääsky-korttelissa, katuosoitteessa Itäinenkatu 3. 1900-luvun alkupuoliskolla Kerttulin alueella oli useita tehtaita: Turun Uusi Panimo, Vilenin tehdas, Suomen vehnämylly eli Katri Helena-tuotteet, Vuota- ja nahkakomppania, Auran kenkätehdas, Lounais-Suomen osuusteurastamo einestehtaineen, ja sitten joukko tekstiilialan tehtaita Silo ja Luha, Röngän vaatetehdas, Turun Liivi. Lähellä, mutta radan toisella puolella oli vielä Kupittaaan Savi ja Posliinitehdas. Kun 50-luvulla katselin kotini ikkunasta Itäinenkatu 3:ssa neljän ruuhkaa, en nähnyt autoja, vaan jalkaisin työstä kotiin kiiruhtavia ihmisiä Itäisenkadun alkupää mustanaan. Kiiruhdettiin raitiovaunuun tai bussiin, pyöräiltiin tai käveltiin kotiin.

Kotini Itäinenkatu 3:ssa oli kolmikerroksisessa osassa, joka on entinen olutpanimo. Viereisen A-talon seinässä on vuosiluku 1889, mutta olutpanimon ensimmäiset vaiheet ovat vielä varhaisempaa perua. Uusi Oluttehdas Oy- Nya Bryggeri i Åbo Ab asettui Itäisen Pitkänkadun tonteille 1-3 jo vuonna 1871. Meidän talossamme oli ja on vieläkin valtavan paksut ulkoseinät ja linnamaiset puolikaaren muotoiset ikkunat. Pihan puolella ikkunat olivat pikkuruutuiset tehtaan ikkunat, jotka meillä kuuluivat keittiöön ja tyttöjen huoneeseen. Niiden peseminen oli työlästä puuhaa! Oluttehtaan tiloista oli tehty tilavat, komeat asunnot. Vintilläkin oli ruhtinaalliset tilat, jokaisella perheellä oma suuri vinttiosasto ja lisäksi kymmeniä neliötä yhteistilaa vaikkapa pyykin kuivattamiseen talvisaikaan. Joskus sadeilmalla saimme luvan leikkiä vintillä. Siellä syntyivät kummitustarinat ja hurjat piiloleikit pelotteluineen.

Talomme kellarikerroksessa oli jännittävä paikka, suuri holvattu pannuhuone, jonne joskus pääsimme talonmiehen tyttöjen kanssa katsomaan, kun tyttöjen isä avasi suuren pannuluukun ja lisäsi koksia pesään. Sota-aikana pannuhuoneen viereinen holvattu tila oli pommisuoja. Korkeamman A-talon pohjakerroksessa oli Keiramonsiirtomaatavarakauppa ja maitokauppa, jossa maitoa myytiin suurista tonkista ja mitattiin litramitalla meidän emalikannuimme. Vaikka asuimme kivimuurissa, piharakennukset olivat puutaloja. Niissä oli asuntoja ja myös talon yhteinen pesutupa. Piha-alue oli lasten temmelyskenttä, mutta toisinaan piti varoa puhtaita valkoisia lakanoita, jotka oli ripustettu pyykkipojilla pihan yli vedetyille naruille. Äidit tai joskus myös palkatut pyykkärit pesivät talvisaikaan kertyneitä isoja pyykkejä

pesutuvan kivialtaissa. Muistan nuoren äitini ryppyiset kädet, kun hän oli hangannut pyykkilaudalla ja pyykkisaippualla tai mäntysuovalla pyykkejä tuntikaupalla. Suuressa padassa oli lakanoita kiehumassa lipeäliuoksessa, jonka haju leijui pihalle asti.

Pihan perällä oli puutaloasukkaiden huussit, mutta siellä oli myös koppeja kaneille, joita kävimme katsomassa ja syöttämässä niille pihan ruohoja. Kaneja pidettiin hyötytarkoituksessa, ne kasvatettiin syötäväksi, mutta siitä me lapset emme tienneet, meille ne olivat lemmikkejä. Pojat ampuivat ritsoilla rottia, joita vilisi huussien alustassa. Naapurissa lankkuaidan takana oli vuotakomppania, josta lehahteli kamala vuotien haju. Pihalla oli myös suuri tehtaan näköinen kivirakennus, jonka alakerrassa oli insinööritoimisto. Yläkerrassa oli pesula, jossa ihmiset voivat pesettää pyykkejään. Muistan tutustuneeni elämäni ensimmäiseen mainoslauseeseen, kun tavasin pesulan suuresta ovesta sanat ”nopea, täsmällinen, huolellinen”. Kysyin äidiltä, miksi ne kehuivat itseään. Talonmies asui pesulan vieressä toisessa kerroksessa, jossa kävin talonmiehen tyttöjen kanssa leikkimässä. Pääsimme joskus katsomaan pesulan ihmeellisiä, pyöriviä pesukoneita ja ihmettelemään pyykkinarua, joka kulki pesulan ikkunoista vastakkaisen talon seinään ja hissattiin pyykkeineen sisään ja ulos.

Vastapäätä meitä kadun puolella oli osuusteurastamon lihakauppa. Sieltä äiti lähetti ostamaan 100 grammaa lauantaimakkaraa siivuina, josta tehtiin ihania voileipiä: tuoretta sekapullaa, margariinia ja siivu lauantaimakkaraa! Osuusteurastamon puolella asui henkilökuntaa, joiden lasten kanssa leikimme. Teurastamon poikien kanssa hiivimme salaa katsomaan teuraseläimiä. En ole koskaan aiemmin enkä sen jälkeen nähnyt niin isoa ja pelottavaa sonnia kuin silloin joskus. Liekö pelko kasvattanut eläimen vielä suuremmaksi kuin se olikaan. Kotona ei uskaltanut hiiskahtaakaan näistä seikkailuista.

Meidän pihan lapset kävivät Kerttulin koulua. Minäkin aloitin koulunkäyntini 1945 Kerttulin koulussa, joka muutamaa vuotta aikaisemmin oli ollut sotilassairaalana. Kerttulinmäki oli jännittävä seikkailupaikka, jonka kadun puoli ei ollut mitenkään suojattu. Siellä kiipeilimme henkemme kaupalla, niin kuin nykyään ajateltaisiin. Talvisin loivemmalta puolelta korrailltiin jäistä mäkeä alas. Rohkeimmat laskettelivat kelkalla Kerttulinkadun tai Kellonsoittajankadun mäkeä. Joku seisoj varoittamassa, jos harvoin kulkenut linja-auto tai vielä harvinaisempi pikkuauto oli tulossa katkaisemaan hovin. Raitovaunun kakkoslinja kulki Iso-Hämeenkatua Nummenpakalle ja kolmonen Uudenmaankatua Itäiselle kadulle.

Yksitoistavuotiaana vuonna 1949 koulutieni muuttui pidemmäksi, aloitin oppikoulun Turun Tyttölyseossa. Matkan varrella oli suuri kuoppa ja raunioita pommitusten jäljiltä Sirkkalankadun ja Uudenmaankadun kulmassa, jonne ennen pitkää nousi uudisrakennuksia. Itäinenkatu oli meidän korttelistamme eteenpäin puutalojen reunustama. Meillä oli koulutovereita puutaloissa. Kävimme ”kylässä” leikkimässä kaverien pihoillakin, jotka olivat kivimuurin lapsille kuin maaseutua. Puutalojen pihalla oli aina myös sauna. Sitä ei meidän talossamme ollut, mutta lähin perhesauna kylvettäjäineen kaikkineen oli Kerttulinkadulla. Kerran viikossa kävimme koko perhe, vanhemmat ja kolme tytärtä, saunassa siellä. Talvipakkasella oli pukeuduttava kunnolla, kun hiukset märkinä kipaisimme kotiin, vaikka matka ei pitkä ollutkaan.

Sodan aikana olimme suurimman osan ajasta maalla äidin kotona suuressa maalaistalossa. Siksi sodanaikaisia muistoja täältä Turusta ja Itäisenkadun kodista ei ole kovin paljoa. Erään pommituksen muistan, jolloin kiiruhdimme pommisuojaan talon pannuhuonekerrokseen. Siellä oli melkein pimeää ja piti istua hiljaa. Sodan kauhut eivät kuitenkaan satuttaneet meitä lapsia. Maalla oli mukavaa serkkujen kanssa, jotka olivat tulleet muualta Suomesta myös sotaa pakoon.

Muistoissamme ikävät asiat himmentyvät ja lapsuus väikky mielessämme onnellisena aikana. Onnen tunne koostuu lapsen pienistä hetkistä, joita ei maailman murheet paina. Isäni runon ”Leskenlehti” sanoin ”Lapsoset kirmaa, leikki on virmaa, oi mikä riemukas retki. Juoksua estä ei iljanne jäinen, äidille kukka ensimmäinen, siitpä onnen hetki”.